

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Cap. 1. De scribenda oratione. De cognitione quæstionis, & de prolixitate
fugienda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

DE INVENTIONE, ET LOCIS.

LIBER QUARTVS.

DE SCRIBENDA ORATIONE,

De cognitione quæstionis, & de prolixitate
fugienda.

CAPVT PRIMVM.

Ascensu veluti Eloquentiæ
cunabula sunt à nobis supe-
rioribus libris diffusius expo-
sita, hoc & cæteris consequen-
tibus, lubet eloquentiæ mem-
bra conformare, & oratio-
nem ab ipsis excitare funda-
mentis.

*Ad orationē
omnia præ-
cepta Rho-
torum spe-
ctans.*

Oratoris opus, in quo omnis ars eius, atque
industria desudat, est Oratio, non illa quidem
locutio communis sed Oratoris chactere si-
gnata, cuius ambitu. si vniversa Rhetoricæ
præcepta complexus fuero, facturum me ope-
ræ pretium ad artis perspicuitatem arbitror.
Omnia igitur, quæ posthac tradentur, ad hunc
scopum collineabunt, & sub vna oratione laxè
satis inter suos limites excurrere huius disser-
tationis tractus, omnem vim oratoriam, fa-
cultatemque complectetur.

In oratione scribenda, primùm accuratam
habere oportet quæstionis tractandæ cog-
nitionem, ex eo enim derivari omnem vim, &
efficacitatem sermonis oportet. Quia in re ex-
ratus à multis in limine, & id quidem multi-
farium. Alij enim nihil pensu habentes, quid
proposita quæstio ferat, videntur Andabata-

rum more clausis, vt aiunt, oculis pugnare, &
de re dicentes, nihil minus quam rem attinge-
re; ex quo minimè mirum est, si omnium sen-
sibus talis repudietur oratio. His profectò
illud poetæ inculcandum est:

*Est aliquid, quò tenâ, & in quod dirigu ar-
cum:*

*An passim insequeris coruos, testa quo, luto-
quet*

Alij propositum quidem orationis scopum
vident, sed cum iudicij imbecillitate non satis
res distinguere, atque discriminare valeant, in
varias ineptias incidunt, & cum destinata ad
dicendum materia, res varias, easque discrepâ-
tes commiscunt, ex quibus orationem in im-
medicum tumorem crescere, ac confundi ne-
cesse est.

Alij cum metam ob oculos perspiciant, desi-
derio tamen dicendi gestientes, longos amant
circuitus, res citant ab ovo, vsque ad mala, digres-
siones etiam faciunt, & frigidam transitionem,
quibus miseræ aures enecant: & si aduertas,
inuenies eos tum primum de re incipientes di-
cere, cum oportuerit desisse. Hoc partim ac-
cidit adolescentibus, qui, vt fert rerum sple-
didarum nouitas, tantam capiunt in dicendo
volup-

*Prolixitate
vitanda.*

DE INVENTIONE.

Nutrix inventionis, eruditio, & an eruditæ debeant esse orationes.

CAPVT II.

PRImus fons inuentionis est eruditio varia, ex qua omnem eloquentiam crescere, fo-

Varia eru- ditio nutrit eloquentia.

Plutar in Iside, & Osride.

Quintii. l. 3. c. 10.

Cic. l. 1. de oratore.

Omnis in- genia artis necessaria eloquenti-

An doctæ orationes esse debeant.

voluptatem, vt quiescere nullo modo possunt, putantq; se isdem auribus audiri ab omnibus, quo feruoris impetu dicant: Partim etiã cõtingit doctis, sed confusis plerumq; & morosis hominibus, qui nunquam sibi satisfaciunt, nisi quicquid mente conceperint, id totum in turbæ circumstantis aures effuderint.

Hoc egiu tribuit Seneca Cassio Seneca, l. 3. contr. in prof.

Magnum proculdubio vitium, & haud scio an vllum sit in oratore, quod magis auditorum animos deterreat: Paucos admodu inuenias, de quibus illud dicatur, Timebant ne desineret, et si illi prima, aut altera concione, vbi nouitas auditorum mentibus quodammodo lenocinatur, placuerint, tamen si pergant, sicut onerosi: aded etiam speciosi sermonis immodica prolixitas fastidijs adhzret.

Sed ed imprudentiores sunt, qui siue in pœsi, siue in orationibus, siue in concionibus, cũ trita, communia, & frigida penè dicat omnia, hanc tamen verborum luxuriam profundunt, nec bene monentibus obtemperant, modò dicendi titillans quoddam desiderium expleant. O graue cacothetis. & apud occupatas aures odiosum! Audiant tandem illud D. Gregorij Nazianzeni dictum, Κενυθ πάλον προς τους κη Adige equum ad metam Argumentum sequere, ad rem veni, quorsam tot loci communes? quo spectant tot pareta? quo tot historiz? tot testimonia: Verum hæc pulchra sunt. Esto, sed non erat hic locus. scis simularum cupressum. Peribit igitur mihi labor irritus? Ita ne auditorum aures pereant. Sed speciosum est ad doctrinam multa dicere. Erras. nunquam illud Callimachi legisti, magnum liber, magnum malum: nunquam Demosthenis illam vocem auream audisti, οὐ το μέγα εἶ. ἀλλ' αὐτὸ εἶ μέγα. Non quod magnum est, bene est: sed quod bene est, magnum est.

Sapient in libro memoratur Persius uno, Quam leui in tota Marsus Amazonide.

Magna prudentia est manum de tabula oportune, & loco deponere.

Ne igitur haud leuis trahatur error ex limite, serio considerandum est, initio quid veniat in discepationem, quid sit attributum, quale subiectum: an sit infinita quaestio, an finita, an simplex, an comparata, cuius generis sit, & status, an fuitiois an qualitatis, an coniectura? Quæ omnia, vbi perspecta fuerint, & sensu, intelligentiaque distincta, tum demum in destinatũ scopum omnia argumenta erunt dirigenda, ac primum ab inuentione incipiendum.

Επιφύλλιδες ταῦτ' ἐστὶ, καὶ σωμύματα: quid aliud erit, quàm loquẽtia puerilis? quam arbor foliorum luxurie vestita, sed fructus expers; quàm arena (vt aiebat ille) sine calce. Bene igitur oratori futuro, necessariam esse multarum artium scientiam iudicat Fabius Quintilianus.

Bene M. Tullius (sic sentio neminem in oratorum numero habendum, qui non sit omnibus ijs artibus, quæ sunt libero dignè perpolitus, quibus ipsis, si in dicendo nõ vtitur, tamen apparet, atque extat, vtrum simus earum rudes, an didicerimus. Vt qui pila ludunt, non vtuntur in ipsa lusione artificio proprio palestra: sed indicat ipse motus, didicerintne palastram, an nesciant: & qui aliquid fingunt, etsi tum pictura non vtuntur, tamen vtrum sciant pingere, an nesciant, non obscurum est: sic in orationibus hisce ipsis iudiciorum, concionum, Senatus, etiam si propria cetera non adhibentur artes, tamen facilè declaratur, vtrum is qui dicat, tantummodò in hoc declamatorio sit opere iactatus, an ad dicendum omnibus ingenis artibus accesserit.) Qui locus sane eximius est ad dissoluendam controuersiam, quam nunc agitari inter multos video: vtrum d. Clam esset oporteat orationem: de quo varias, & discrepantes audiuimus sententias.

Alij, quasi eruditioni liberaliori bellum indixerint, toti sunt in structura, & compositione verborum: ex quo illud equidem assequuntur, vt comptè, & fluidè dicant, rerum autem succum, & opulentiam nullam habeant: idque certis tuentur addicti rationibus, quod eruditio, & eloquentiæ facultates sint inter se distinctæ.